

Szél Kálmán tanulmányi ösztöndíj 2019.

A szentgotthárdi Zöld Kártya

Készítette:

Dancsecs Domonkos

Előszó

A pályázatomban a témája „A szentgotthárdi Zöld Kártya”, amellyel egy olyan környezetvédelmi akció megvalósítását javaslom, amelyben a helyi boltok, pékségek, éttermek és a termelői piac venne részt.

A pályázat célja

Az akció célja, hogy csökkentsük a boltokban, pékségekben, zöldségeseknél az egyszer használatos műanyag- és papírzacskók használatát, az éttermekben pedig beszüntessék a szívószálakat, továbbá az ételszállító dobozokat környezetbarátra cseréeljék le.

Ennek az oka a ma már napi szinten szóba kerülő környezetszennyezés, ugyanis a tengereket elárasztja a hulladék, ahol szemétszigetek jönnek létre, a természetes vizekben és az ivóvizekben pedig mindenütt megtalálhatók a mikroműanyagok, amelyek az általunk kidobott hulladékból keletkeznek és valószínűleg károsak az egészségre.

Azonban néhány egyszerű lépéssel könnyedén tehetünk valamit a hulladékmennyiség csökkentése érdekében, úgy, hogy alapvetően nem vesz gyökeres fordulatot az életünk. A legfontosabb, hogy a könnyen helyettesíthető, egyszerhasználatos műanyagok használatát beszüntessük vagy valamilyen alternatíváját részesítsük előnyben.

Egyszer használatos zacskók

A vásárláskor hozzá vagyunk szokva, hogy a zöldségeket, gyümölcsöket, illetve a péktermékeket műanyag zacskóba tesszük bele. Azonban ezek a műanyagok csupán addig vannak használatban, míg hazaviszük az árut, otthon pedig rögtön kipakoljuk belőle a termékeket, így általában csak néhány órát vannak használatban, ezután a szemetesben végzik. Így látható, hogy napi szinten több zacskót is elhasználunk, miközben rendkívül egyszerű módon ki lehetne küszöbölni ezek használatát.

Természetesen a papírzacskók használatának is van ökológiai lábnyoma, ugyanis fákat kell kivágni hozzájuk, le kell őket gyártani, viszont jelentősen kisebb, mint a műanyagoké. A különbség abban is rejtezik, hogy a papír a kidobás után elbomlik, akkor

is, ha az a természetbe kerül a szemetes helyett. Így nyilván valóan a papírzacskókat is mellőzni kell, nem megoldás, ha a műanyag helyett papírt használunk, de ha nincs jobb ötletünk, még mindig előnyösebb.

Miért pont a zacskók?

Egy boltba belépve rögtön a szemünk elé tárul, hogy szinte minden be van csomagolva, azonban néhány termék becsomagolását könnyedén el lehetne kerülni. Például a tej esetében egy automatával és a vásárlók által hozott palackokkal helyettesíthetők lennének a dobozok. Ugyanez elmondható például a lisztre, cukorra, joghurtra és sok egyéb termékre.

Ezek a nagyvárosokban, főként Budapesten néhány csomagolásmentes boltban megtalálhatók, azonban egy kisváros esetében, mint Szentgotthárd, egyelőre nincs létjogosultsága, nem lenne rá kellő mennyiségű vevő, ugyanis a kimérős termékeknél szükség lenne a saját üveget vagy dobozt a boltba vinni, az emberek között viszont nagyon ritka, aki hajlandó lenne ekkora előre gondolkodásra, odafigyelésre és energiabefektetésre.

Tehát egy kisváros esetén egyelőre nem lehet beszerezni ezen termékeket csomagolásmentesen, továbbá első lépésként nem várható el az emberektől, hogy rögtön a saját üvegüket, dobozukat vigyék a boltba, majd ott kimérik azokat a termékeket, amelyeket eddig csupán le kellett venni a polcról.

Ezen túl nem is lenne célravezető, mivel ezzel csak elriasztanánk a lakosokat a környezettudatos életmódtól.

A zöldség, gyümölcs és pékáru esetén azonban a környezettudatossággal érdemben nem változna a megszokott bevásárlási procedúra: csupán a műanyag zacskó letétele helyett a táskába kellene nyúlni a saját többször használatos zacskóért. Ez tehát nem jár nagy változással, csupán egy kis odafigyelés szükséges a boltba indulás előtt, hogy el kell rakni a zacskót. Ezt az elején kicsit nehéz megszokni, de gyorsan a mindennapok részévé tud válni.

Következésképpen a környezettudatosság felé vezető út első lépésének megfelel a tartós zacskók népszerűbbé tétele, mivel nem járna az emberek számára sokkal több odafigyeléssel, nem szükséges hozzá nagy pénzbefektetés és érdemi extra munkával sem jár.

Újrahasználható zsák

Ma már egyes élelmiszerláncokban kapható erre a célra gyártott tartós, mosható, általában műanyagból vagy vászonzólból készült zacskó. Ezen túl hasonló termékeket lehet elérni az interneten is.

Boltban kapható műanyag bevásárlózsákok. A jobb oldali címkével van ellátva, ahova a mérlegcímke helyezhető.

Ezek a zsákok több méretben kaphatók, így egy kenyér vásárlása esetén nem ugyan azt a méretű zacskót kell használni, mint egy darab péksütemény esetén. Egyes boltokban pedig olyan zsákot is lehet kapni, amelynek címkéjén van hely a mérlegcímke elhelyezésére is, így az a probléma is kiküszöbölhető, hogy a címke leesik a zacskóról. Sokakban felmerülhet, hogy mi értelme van ezeknek, hiszen egyes darabok ugyanúgy műanyagból készülnek.

A válasz egyszerű: ezeket huzamos ideig lehet használni, ellentétben a boltban kapható zacskókkal. Ugyanis, ha valaki nem szeretne nap mint nap egy zacskót elhasználni, így mindig visszaviszi a bolti műanyag zacskókat, nagyon gyorsan elhasználódnak, elszakadnak, ellenben az újrahasználható zsákokkal.

Azok pedig, akik úgy gondolják, hogy még erre a célra is szennyező ilyen műanyag zacskók gyártása, azok számára is van megoldás: régi függönyből tökéletes zacskókat lehet varrni.

Maradék függönyanyagból készült bevásárlózsákok

Hulladékcsökkentés a vendéglátóhelyeken

Természetesen nem csupán a boltokban találunk egyszer használatos műanyagokat, amelyek egyszerűen helyettesíthetők. Sok étteremben sajnós az italokhoz automatikusan adnak szívószálat. Ha belegondolunk, teljesen értelmetlen ilyen módon szemetet termelni, mivel e nélkül is könnyedén elfogyaszthatók az italok (természetesen vannak kivételek, amikor a beteg emberek csak ezzel tudnak folyadékhoz jutni, a pályázat ezekről az esetekről nem szól).

Tehát a legegyszerűbb, ha az éttermek nem adnak szívószálat.

Azonban, ha az étterem vagy egy vendég ragaszkodna ennek a használatához, ezt is lehet pótolni egy kevésbé környezetszennyező megoldással: ma már kaphatók papírból készült szívósálak, amelyek továbbra is egyszer használatosak és a szeméttelen végzik, viszont legalább nem műanyagból készülnek.

A harmadik megoldás pedig a fémszívósál, ennek a tisztítása viszont nem egyszerű. A másik környezetszennyező jelenség az éttermek esetében a maradék elcsomagolása. Nyilván valóan ebben az esetben az étterem nem tudja elkerülni a csomagolóanyag használatát, azonban ekkor is lehetne környezetbarát anyagokból készült csomagolást alkalmazni vagy a vendég, tudva azt, hogy általában nem fogyasztja el az egész adagot, hozhat magával dobozt is.

A Zöld Kártya-program élelmiszerboltokban, pékségekben és zöldségeseknél

Tehát a Zöld Kártya program első és legfontosabb lépése a bolti műanyag- és papírzacskók használatának csökkentése lenne.

A lakókat azzal lehetne rábírni a rendszerben való részvételre, hogy az áruházakban fizetőssé tennék a műanyag- és papírzacskókat, hasonlóan a bevásárlótáskákhoz.

Ez a jelenség megfigyelhető Németország egyes üzleteiben, viszont ott egészen más okból kifolyólag. A bevásárlótáskák fizetőssé tételével az emberek továbbra sem hozták magukkal a saját bevásárlótáskát, viszont fizetni sem akartak érte, így a megvásárolt termékeket műanyag zacskókba tették, amik természetesen ingyenesek voltak. Erre válaszul az üzletlánc ezeket a zacskókat is fizetőssé tette.

Szentgotthárd esetében a programban résztvevő áruházakban egy műanyag- vagy papírzacskóért egységesen (például 30 Ft-ot) kellene fizetni, ezzel is arra sarkallva a vásárlókat, hogy hozzák magukkal a saját zacskójukat.

Abban az esetben, ha egy vásárló a saját, többször használatos zacskójába csomagolná a zöldséget, gyümölcsöt, illetve a pékterméket, a saját Zöld Kártyájára pontot írna jóvá a bolt. Tehát a „büntetőösszeg” helyett jutalompontot kapna a Zöld Kártyára.

A jutalompont összege egy minimumhoz lenne kötve (pl. 10 Ft), viszont az üzletek saját döntésük alapján emelhetnék ezt az összeget abból a megfontolásból, hogy a vásárlókat magukhoz csábítsák.

Így a vásárló duplán jól jár: 30 Ft/zacskó árral és 10 Ft/zacskó jutalomponttal számolva egy saját zacskó felhasználása esetén 40 Ft-ot nyerne, mivel a büntetést sem kéne kifizetni és még a jutalompontot is megkapná.

Nézzünk egy konkrét példát: a vásárló egy átlagos, hétköznapi bevásárlás alkalmával vesz a boltban egy kg kenyeret, egy kg almát és egy kg paradicsomot. Ezen vásárlás során a példaalany három darab zacskót használ fel.

Ha hozott magával zacskót, 3x10 Ft-ot írnak neki jóvá a Zöld Kártyájára, ha nem hozott, 3x30 Ft-ot kell fizetnie a bolti zacskók fejében. Az első alany a másodikhoz képest egy átlagos bevásárlás alkalmával 120 Ft-ot spórolt meg, ugyanis nem kellett a zacskóért fizetnie, így spórolt 90 Ft-ot, továbbá jutalomként kapott 30 Ft-ot is.

Ez a rendszer úgy jutalmazná a környezettudatos vásárlókat a többiekhez képest, hogy nem lenne különösebben megterhelő azok számára sem, akik nem kívánnának tenni valamit a Föld érdekében, viszont duplán megérné a szorgosabb vevőknek.

Ennek ellenére hosszútávon mindenképpen megérné áttérni a környezettudatos életmódra

A Zöld Kártya és működése

A Zöld Kártya az üzletláncok hűségkártyáihoz hasonló formájú és működésű kártya lenne, amelyet a boltok a fent említetthez hasonlóan tudnának kezelni, arra tudnának pontokat feltenni és levenni is. Egy pont egy forintnak felelne meg. A kártyára pontokat csak a projektben részt vevő üzletek, pékségek, éttermek és a Zöld Bolt tudnának feltenni, illetve levenni.

A projektben való részvétel kritériumai üzletek számára

A Zöld Kártya projektben elképzeléseim szerint két módon lehetne részt venni. Az első lehetőség lenne a Zöld Kártya-program támogatása, a másik pedig az abban való részvétel.

A „Zöld Kártya-program támogatója” cím minden olyan üzlet számára nyújtana lehetőséget a környezet védelmére, illetve a program támogatására, amelyek nem árulnak zöldséget, gyümölcsöt és pékárut sem: papírbolton, húsbolton és ruhabolton át a műszaki boltokig bezárólag. Ezen üzletekben természetesen a vevőknek nincs

lehetőségük a magukkal hozott zacskó felhasználására, így a Zöld Kártya használatára sem, az üzletek viszont árulnak bevásárlószatyrot.

Ezt a címet tehát az az üzlet viselhetné, aki környezetbarát műanyag – vagy papír bevásárlószatyrot árul, továbbá egy meghatározott összegért árusítja ezt. Ez az összeg tetszőleges, viszont minimumhoz kötött.

Ha teljesíti ezt a két kritériumot, viselheti a címet

A második cím a „Zöld Kártya-program résztvevője” lenne. Ezt a címet olyan élelmiszerboltok, pékségek és zöldségesek viselhetnék, amelyek árusítanak zöldséget, gyümölcsöt és/vagy pékárut. Ezekben a boltokban lehetőség lenne a Zöld Kártya használatára is.

Ezt a címet tehát az az üzlet viselhetné, aki

- környezetbarát műanyag –, vászon- vagy papír bevásárlószatyrot árul
- egy meghatározott összegért árusítja a bevásárlószatyrot, amely összeg tetszőleges, viszont egy minimumhoz kötött
- a műanyag, illetve papírzacskót egy meghatározott, fix összegért árusítja, amelynek összege azonos az összes részt vevő üzletben, például 30 Ft
- biztosítja a Zöld Kártya használatának technikai kritériumait

Ha teljesíti ezt a négy kritériumot, viselheti a címet.

Ha valamelyik pékség vagy zöldséges nem tudja biztosítani a technikai kritériumot, azaz nem rendelkezik a kártya leolvasására alkalmas eszközzel, ebben az esetben még viselhetné a „Zöld Kártya-program támogatója címet”.

A projektben való részvétel kritériumai vendéglátóhelyek számára

Az éttermek és egyéb vendéglátóhelyek csak „Zöld Kártya-program támogatója” címet kaphatnák meg, mivel a vevőknek természetesen nincs lehetőségük a magukkal hozott zacskó felhasználására, így a Zöld Kártya használatára sem.

Ennek ellenére a vendéglátóhelyek is kivehetnék részüket a programból. Azok az éttermek kaphatnák meg a „Zöld Kártya-program támogatója” címet, amelyek

- nem adnának semmilyen szívószálat sem az italokhoz
- csak a vendég külön kérésére adnának szívószálat, ebben az esetben is fém vagy papírból készült, környezetbarát szívószálat kínálnának
- a környezetbarát szívószálért egy előírt összeget számolnának fel

- az ételszállító dobozokat környezetbarát, papírból készült dobozokra cserélnék le

A Zöld Bolt

A Zöld Bolt szorosan kapcsolódna a Zöld Kártya Programhoz, mivel itt lehetne vásárolni tartós zacskókat, vászon bevásárlószatyrokat, és itt lehetne a Zöld Kártyát megigényelni. Továbbá itt lehetne megvásárolni a helyi termékeket, például a Zöld Szentgotthárd címmel kitüntetett szentgotthárdi kenyeret.

Érdeemes lenne indítani egy tejautomatát is, ahol az emberek a saját üvegükbe tölthetnének annyi tejet, amennyire szükségük lenne, így hulladékmentesen lehetne tejet vásárolni. Ehhez kapcsolódóan a bolt árulhatna tej szállítására alkalmas üveget.

Természetesen a Zöld Boltban is hasonló rendszer működne, mint a többi boltban, tehát a zacskókért fizetni kéne, de saját zacskó használata esetén pontokat lehetne kapni a Zöld Kártyára, azokat pedig fel lehetne használni.

A termelői piaccal való szoros kapcsolata miatt a Zöld Boltot a piac mellett kéne üzemeltetni.

A Zöld Kártya-pontok felhasználása

A Zöld Kártya tehát egy hűségkártyaként üzemelne, azzal a különbséggel, hogy ez több boltban is felhasználható lenne.

Egy pont egy forintnak felelne meg. Természetesen a boltoknál különbség lenne a kiadott pontok és a felhasznált pontok között, mivel az egyik üzletben kapott pontot a vásárló nem feltétlenül ugyan abban az üzletben használná fel. Így év végén a boltoknak és a Zöld Boltnak el kellene számolniuk egymás között, úgy, hogy annyi pontot fizessenek ki, amennyit év közben kiadtak.

Az üzletek továbbá szabadon meghatározhatnák a kártya felhasználásának feltételeit, például azt, hogy egy vásárlás során mekkora összeg után mennyi pontot lehetne felhasználni.

A termelői piac

A pontokat a termelői piacon is fel lehetne használni olyan módon, hogy a Zöld Boltban lehetne vásárolni a Zöld Kártya pontjaival kuponokat, amellyel a piacon lehetne fizetni. Ezt természetesen a Zöld Bolt megtérítené az árusnak.

Természetesen a piacon is fizetőssé kellene tenni a zacskókat és bevásárlószatyrokat, viszont itt nyilvánvaló okok miatt nem lehetne pontot gyűjteni a Zöld Kártyára.

A program népszerűsítése

A programban részt vevő, illetve azt támogató üzleteket szükséges lenne népszerűsíteni, megmutatni.

Ezt első sorban egy térkép létrehozásával lehetne elérni, ahol a résztvevőket a támogatóknál jobban kiemelve lehetne megjeleníteni, azokról rövidebb leírást adni.

Továbbá szükséges lenne egy weboldalt is létrehozni, amelyen az érdeklődők tájékozódhatnak a program céljáról, azzal kapcsolatban álló üzletekről, a kártya működéséről, annak igényléséről, a tartós zacskókról, a Zöld Boltról és a termelői piacról is.

Végül a programot támogató és abban részt vevő üzletek kaphatnának egy-egy matricát, amelyet a bejáratra ragasztva felhívhatnák arra a figyelmet, hogy a programban részt vesznek vagy támogatják azt.

Zöld Kártya és Zöld Szentgotthárd kapcsolata

A jelen program teljes mértékben a Zöld Szentgotthárd program részét tudná képezni, azt fel tudná lendíteni. A program megvalósításának elején szükséges lenne előadásokat tartani, hogy a lakók megértsék a program lényegét, tisztában legyenek a környezetváltozással, illetve -szennyezéssel, ezáltal fontosnak tartásuk a szeméttelés visszafogását.

A Zöld Kártya-program finanszírozása

A program megvalósítása Szentgotthárd Város Önkormányzatát érintené. Természetesen ennek megvalósítása sok egyeztetéssel és pénzzel járna, később pedig a rendszer fenntartása is pénzbe kerülne.

Ehhez a támogató, illetve résztvevő üzleteknek kellene hozzájárulnia olyan módon, hogy a zacskók bevételének bizonyos százalékát be kellene fizetni.

A pályázatban megjelenő összegekről

A pályázatomban különböző helyeken feltüntettem konkrét összegeket. Ezeket természetesen csak példának szántam, viszont a saját elgondolásaim szerint ezek megfelelő összegek lennének.

A műanyag zacskók esetében 30 Ft/zacskó összeget tüntettem fel. Ehhez kapcsolódóan úgy vélem, hogy ez egy megfelelő összeg (szerintem 20 Ft mindenképp szükséges), mivel ennél sokkal alacsonyabb összeg (például 10 Ft) nem lenne visszatartó hatású, viszont ennél magasabb összeg (40 Ft) már túl magas lenne, a vevők inkább egy másik üzletet keresnének fel.

A jutalompontokra pedig 10 pontot írtam. Ez az összeg szerintem megfelelő lenne mind a bolt, mind a vásárló számára.

A vásárlók esetében ennél kisebb összeg már túl alacsony lenne, így elveszítené ösztönző hatását.

A bolt számára pedig szintén megfelelő lenne, hiszen ez az összeg alacsonyabb, mint egy zacskó ára, így biztosan nem lenne veszteséges a programban való részvétel.

A program hatásai Szentgotthárdon

A program megvalósításával Szentgotthárd egyedülálló módon tenne valamit a környezet megóvása érdekében.

Létrejönne egy zöld város, amely, ha elegendő számú vállalkozás venne részt a Zöld Kártya-programban, rengeteg műanyag hulladék keletkezésétől óvna meg a Földet. A program sikere esetén pedig a város példaként állhatna más települések előtt, ezzel szerevezve magának elismerést és hírnevet.

A program továbbá fellendítené a Termelői Piacot, mivel a Zöld Bolt közelsége és a pontok beváltásának lehetősége odavonzaná a vevőket, így talán a piac is fellendülne, több árus kínálná a terményeit a nagyobb forgalom reményében.

Ehhez kapcsolódóan pedig a Zöld Szentgotthárd program is fellendülne.

A Zöld Kártya-program megvalósítása viszont sok munkával, előkészülettel, egyeztetéssel, felméréssel járna.

Felmérésekre, egyeztetésekre lenne szükség a zacskók árának, a többször használatos zsákokért járó pontok mennyiségének meghatározásához, továbbá a rendszer létrehozásának, annak fenntartásának és finanszírozásának megoldásához is.

Valószínűleg a „Zöld Kártya Program támogatója” cím megszerzésére egyszerűbben lehetne üzleteket mozgósítani, mivel ez számukra nem járna nagy átalakítással, kockázattal.

A „Zöld Kártya Program résztvevője” cím esetében viszont már nehezebb lenne az üzletek érdeklődését felkelteni, ugyanis a részvétel számukra kissé kockázatos lenne: ha túl magas áron árusítanák a műanyag zacskókat, a vásárlók esetleg egy másik üzletbe mennének el vásárolni.

Ennek ellenére viszont a zacskók árusításából több pénz folyna be, mint amennyit a környezettudatos vásárlók Zöld Kártyájára kéne költeni. Addig a pontig biztosan, míg a vevők nagyobb része nem térne át a többször használatos zacskók használatára.

Ebben az esetben viszont a program elérné célját, a vevők pedig már nem gazdasági okokból, hanem megszokásból, esetleg környezettudatosságból nem használnának műanyag bolti zacskót.

Felhasznált irodalom

https://www.spar.hu/content/dam/sparhuwebsite/sajtokozlome-nyek/2019/0910/spar-03.jpg/jcr_content/renditions/original

<https://www.zoldbolt.hu/otthon-es-kert/hulladekmentes-eletmod/szatyrok-zsakok/halos-bevasarlo-zsak.html>